

ВОЛОШКА НЕСПРАВЖНЬО- БЛІДОЛУСКОВА

Centaurea pseudoleucolepis Kleopow (*C. margaritacea* Ten. subsp. *pseudoleucolepis* (Kleopow) Dostál)

Родина Айстрові (Складноцвіті) — Asteraceae (Compositae)

Природоохоронний статус виду
Рідкісний.

Наукове значення
Вузький ендемік.

Ареал виду та його поширення в Україні
Приазовська височина. Адм. регіон: Дц.

Чисельність та структура популяцій
Представлений вузьколокальною стенопопуляцією (*locus classicus* — Донецька обл., відділення «Кам'яні Могили» Українського степового ПЗ). Зростають поодинокі, подекуди групами. Популяція повночленна, близько 150 тис. особин, на площі близько 5 га, щільність до 1–5 особин на 1 м². Максимум припадає на рослини генеративної стадії. Чисельність популяції знижується.

Причини зміни чисельності
Вузька еколого-ценотична амплітуда, пошкодження насінних зачатків комахами.

Умови місцезростання
Гранітні відслонення з бідними, супіщаними, кислими ґрунтами, в тріщинах скель. Незімкнуті угруповання кл. *Asplenieta trichomanis* (порядок *Androsacetalia vandellii*) та *Sedo-Scleranthetea*. Ксерофіт, силікофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Гемікриптофіт. Дворічна трав'яна рослина до 50 см заввишки. Стебло прямостояче, у верхній частині вище середини розгалужене, разом з листками трохи павутинисте. Листки пірчато- або двічіпірчаторозсічені з вузьколійними частками. Кошики дрібні, поодинокі на кінцях улиснених гілок, удвоюють волотисте суцвіття. Обгортка яйцеподібна, листочки обгортки жовтувато-зелені, по краю півчасті, придатки листочків округлі, по краю півчасті, прозорі, на верхівці з коротким вістрям, внутрішні листочки обгортки ланцетні з яйцеподібно-ланцетним півчастим придатком. Квітки блідо-рожеві, до білуватих. Сім'янка темно-бура, з білуватими реберцями. Цвіте у липні–серпні. Пло-

доносить у серпні–вересні. Розмножується насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Занесений до Червоного списку МСОП, додатку Бернської конвенції. Охороняється в Українському степовому ПЗ (відділення «Кам'яні Могили»). Необхідно постійно контролювати стан популяцій, вирощувати в ботанічних садах, підсівати насіння в природні умови. Заборонено порушувати місця зростання виду, збирання рослин та гербаризацію.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Вирощують у Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України та Донецькому ботанічному саду НАН України.

Господарське та комерційне значення
Декоративне.

Основні джерела інформації

Бурда, Остапко, Ларин, 1995; Донбас заповідний, 2003; Каталог раритетного біорізноманіття..., 2002; Кондратюк, Бурда, Остапко, 1985; Кондратюк, Остапко, 1990; Мосякін, 1999; Остапко, 2001, 2005; Собко, 2005; Флора УРСР, 1965; ЧКУ, 1996.

Автори: В.М. Остапко, Г.С. Назаренко
Фото: Т.С. Вінніченко

ВОЛОШКА ВЕРБОЛИСТА

Centaurea salicifolia M.Bieb.

Родина Айстрові (Складноцвіті) — Asteraceae (Compositae)

Природоохоронний статус виду
Зникаючий.

Наукове значення
Диз'юнктивноареальний вид.

Ареал виду та його поширення в Україні
Мала Азія (Понтійські гори), Кавказ, Пн.-Сх. Причорномор'я. В Україні — Донецький кряж. Адм. регіон: Дц.

Чисельність та структура популяцій
Єдине острівне місцезнаходження — Донецька обл., Шахтарський р-н, урочище Глухе. Структуру і розміри популяції не досліджували.

Причини зміни чисельності
Природна рідкісність, вузька еколого-ценотична амплітуда, вплив антропогенних факторів. Детальніша характеристика не відома. Ксерофіт.

Умови місцезростання
По узліссях, галявинах, чагарниках, на степових луках.

Загальна біоморфологічна характеристика
Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна рослина, 50–80 (100) см заввишки. Стебла вгорі трохи розгалужені, рідше прості, при основі лілово-пурпурові, по всій довжині павутинисті, з розсіяними короткими жорсткими волосками, до самого верху улиснені.

Листки еліптично- або довгастоланцетні, по краю віддалено-дрібно-зубчасті, вкриті крапчастими залозками, сірувато-зелені від слабкого павутинистого опушення, нижні короткочерешкові, середні та верхні сидячі. Кошики поодинокі або скупчені по 2–3, разом утворюють майже щиткоподібне суцвіття. Обгортка яйцеподібна, листочки обгортки блідо-зелені, додатки листочків перетинчасті, з трикутно-ланцетною (у зовнішніх листочків) до ромбічної (у середніх листочків) темно-бурою центральною частиною, на верхівці звуженою в коротке відігнуте назовні хвостоподібне закінчення, по краю розсічені на торочки, додатки внутрішніх листочків перетинчасті, округлі, по краю коротконадрізані. Квітки рожево-

пурпурові. Цвіте у липні–вересні. Плодоносить у вересні–жовтні.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Охороняється рішенням Донецької обласної ради. На територіях природно-заповідного фонду не зростає. Необхідні оцінка стану популяцій виду та пошук нових місцезнаходжень для організації природно-заповідних територій. Заборонено збирання рослин, порушення умов місцезростання (заліснення, надмірне випасання худоби, забудова).

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Декоративне.

Основні джерела інформації

Дубовик, 1990; Кондратюк, Бурда, Остапко, 1985; Кондратюк, Остапко, 1990; Кондратюк, Тарабрин, Бакланов, Бурда, Хархота, 1980; Остапко, 2005; Флора СССР, 1963; Флора УРСР, 1965.

Автори: В.М. Остапко, Г.С. Назаренко
Фото: Н.Ю. Гнатюк

ВОЛОШКА САРАНДИНАКИ

Centaurea sarandinakiae N.B.Illar.
(*C. transcaucasica* auct. non Grossh.)

Родина Айстрові (Складноцвіті) — Asteraceae
(Compositae)

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення
Ендемічний вид.

Ареал виду та його поширення в Україні
Кримсько-новоросійський ендемік. Зустрічається у Передкавказзі в районі м. Новоросійськ. В Україні зростає на сх. Пд. берега Криму від с. Привітне до смт. Коктебель (переважно на масиві Кара-Даг), а також в окол. м. Старий Крим (г. Агармиш). Адм. регіон: Кр.

Чисельність та структура популяцій
Структура популяцій невідома. Чисельність окремих популяцій незначна, особини трапляються переважно поодинокі. Найчисельнішою є карадазька локальна популяція.

Причини зміни чисельності
Зривання на букети. Руїнування місцезростань під час зсувів і внаслідок господарського освоєння території, забудови.

Умови місцезростання
На кам'янистих і глинистих схилах, осипищах. Входить до складу рослинних угруповань кл. *Thlaspietea rotundifolii* і *Onosmo polyphyllae-Ptilostemonetea*, але ценозоутворюючого значення не має. Ксерофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна рослина 30–50(120) см заввишки із здерев'янілим, міцним стрижневим коренем і декількома (5–6) дуже розгалуженими від середини до верхівки стеблами. Нижні листки двічі пірчаторозсічені, верхні — цілісні, лінійно-ланцетні. Стебла і листки негусто павутинисто опушені. Кошики до 2–2,5 см у діаметрі, поодинокі на кінцях стебел і численних гілок. Листочки обгортки шкірясті, бліді, прикриті жовтуватими блискучими придатками. Квітки ясно-пурпурові. Сім'янки з чубком, довгасті, чорні з білими реберцями. Цвіте у червні–серпні. Плодоносить у липні–вересні. Розмножується насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
Охороняється на території Карадазького ПЗ і ботанічного заказника загальнодержавного значення «Новий Світ». Необхідно контролювати стан популяцій та дотримання заповідного режиму територій ПЗФ. Рекомендується культивувати у ботанічних садах пд. України. Заборонено зривання на букети, забудову територій та руїнування місць зростання.

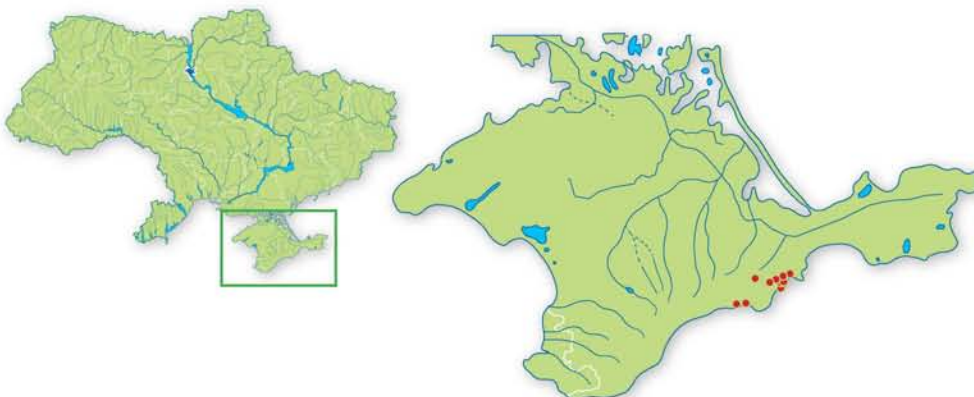
Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Декоративне, медоносне, протиерозійне, селекційне.

Основні джерела інформації
Вульф, 1969; Голубев, 1996; Флора европейской части СССР, 1994; Флора УРСР, 1965; ЧКУ, 1996.

Автор: Л.Е. Рифф

Фото: Я.П. Дідух, О.Л. Кузьманенко (вставка)

ВОЛОШКА НАПІВЗАКОННА

Centaurea semijusta Juz. (*Centaurea sterilis*
Steven subsp. *semijusta* (Juz.) Dostál)

Родина Айстрові (Складноцвіті) — Asteraceae
(Compositae)

Природоохоронний статус виду
Недостатньо відомий.

Наукове значення
Локальний неоендемік.

Ареал виду та його поширення в Україні
Гірський Крим — на г. Чатир-Даг. Адм. ре-
гіон: Кр.

Чисельність та структура популяцій
Відома маленька локальна популяція.

Причини зміни чисельності
Невідомі, можливо, гібридизує з іншими під-
видами і витісняється гібридами.

Умови місцезростання

Гірські кам'яністі степи. Угруповання кл.
Festuco-Brometea. Мезоксерофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика

Гемікриптофіт. Багаторічник 25–35 см зав-
вишки, з висхідними мало розгалуженими
пагонами. Листки двічіпірчаторозсічені,
павутинисто й щетинисто опушені. Квітки в
невеликих поодиноких кошиках, пурпурові.
Кошики на ніжках, обгортка кошика широ-
коюяцеподібна, 16–22 мм завдовжки, 12–
20 см завширшки, листочки обгортки з ве-
ликими плівчастими дрібнозубчастими при-
датками з кінцевим м'яким вістрячком 1–
3 мм завдовжки; середні листочки обгортки
з широкояцеподібним придатком до 1 мм

з довгасто-ланцетною коричневою плямою.
Плід чорнувата тонковолосиста сім'янка
4–5 мм завдовжки, чубчик 1,5–2 мм. Цвіте в
липні–серпні, плодоносить у серпні–вересні.
Розмножується насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Охороняється в Кримському ПЗ. Забороне-
но збирання рослин, порушення місць зрос-
тання.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Декоративне.

Основні джерела інформації

Вульф, 1969; Ена, 2001; Флора УРСР, 1965.

Автор: А.В. Ена
Фото: П.Є. Євсєнков